

ጠንቂ ግጭት ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን

ወትሃደራዊ ረጽሚ ኤርትራን ኢትዮጵያን ተበግሶ ሰላማዊ ፍታሕን

2ይ ክፋል

ተዳለወ ብደበሳይ ነባራይ

ኣብ 1^ይ ክፋል ተራን እጃምን መርሕቲ ወያነ ብሓፈሻ፣ ተራ ኣይተ ገብሩ ኣስራት ናይቲ እዋን ፕረሰደንት ክልል ትግራይ ብፍላይ፡ ኣብ ምስዋር ዘይተደልየ ኩናት ዝተጻወቶ ኣሉታዊ ተራ ቦቲ ሓደ ሸነሽ ፡ ሻዕቢያ ወራራትና ዝበሎ ውጽኢ ሓሶት ዘቃልዕ ቦቲ ኻልእ ሸነሽ ፡ መርትዖታት ኣስንዩ ኣቅሪቦዩ ኣለኹ ፡ ብወገን መንግስቲ ኤርትራ ድማ ካብ ኩናት ረብሓ ከምዘይርከብ ብምእማን፡ ዘሎ ናይ ዶብ ጸገማት ከየተዓባበና ኣብ ውሽጥና ብሕውነታዊ ኣገባብ ክንፈትሖ ንኸእል ኢና ኢሉ ብምሕሳብ ፡ ግዳይ ናይ ልቦና ዝመልኦ ዓቃል ኣተሓሕዞ ጉዳያት(ሽግራት) ከምዝኾነ፡ ቃላት ኣይተ ገብሩ ኣስራት ህያው ምስክር ኢዮም ፡

ኣይተ ገብሩ ኣስራት ኩናት ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብ ዝለዓለ ጥርዙ ንክሰጋገር፡ ኣህዛብ ነንሓድሕዱ ክፋለሱ፡ ኣብ ታሪኽ ክርሳዕ ዘይከኣል ኣብ ኣደባባይ ወጺኡ ዘስመየ መደረ ፡

” ናይ መራሕቲ ኤርትራ ገምጋም ኣሎ ፡ ባዕሎም ኣብ ጭርሖታቶም መብዛሕትኡ ግዜ ዝገልጽዎ ነገር ኣሎ ፡ ንሕና ሓያላት ኢና ፡ ብርቱዕ ሰራዊት ኣሎና ፡ ሓደ ፍሊት ንሸሕ ሃመማ ፡ ሓንቲ ድሙ ንሓምሳ ኣናጽ ከምኡታት ዝብል ኣሎ “ ፡

” ንሕና ሱቕ ኢልና፡ ናይ ዓለም መገባእያታት ፡ ናይ ኣፍሪቃ መገባእያታት ፡ ንዙይ ክፈትሕዎ ኢዮም ኢልና ክንጸገብ ኣይኮናን ፡ እቲ ኩናት ምስ ሰራዊት ዝግበር ግጥም ኢዩ ፡ ምስ ሰራዊት ዝግበር ግጥም ምስ ጠቕላላ ናይ ኤርትራ ዓቕሚ ዝግበር ግጥም ስለዝኾነ ፡ ብቐጻልነት ክካየድ ዘለዎ እዩ ፡ ክንዲ ዝወሰደ ይውሰድ ፡ ክንዲ ዝደለዩ መስዋእትነት ይሕተት ፡ እቲ ኩናት ክቐጽል እዩ ፡

ብወገን መንግስቲ ኢትዮጵያ፡

ኣብ ጽባሕ ወተሃደራዊ ረጽሚ 12 ግንቦት ማለት ብዕለት 13 ግንቦት 1998 ብፈጸምቲ ኣካላት ወያነን እህወደግን ብብተራ ኣብ ሓደ መዓልቲ ብዝሓለፈ ውሳኔ፡ ብስም ፓርላማ ኢትዮጵያ ብዕለ ኩናት ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ኣወጀ ፡

” ናይ ምክልኻል ሰራዊት ኢትዮጵያ ዝተደፍረ ደባቱ ከኹብር ኣድላዩ ሰጉምቲ ክወሰድ ኣዘዘ “

ሰለስተ ወራራት መንግስቲ ኢትዮጵያ፡-

ተበግሶ ሰላም ብዝተፈላለዩ ኣካላት ኣብ መስርሕ እንከሎ ኩናት ኣብ ኩሉ ደባት ብምልሓም ሰለስተ ዓበይቲ ወራራት (1^ይ ግንቦት 1998 ፡ 2^ይ ዩካቲት 1999 ፡ 3^ይ ግንቦት 2000) ተኻየደ ፡ ዕላምኡ ንሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ ደምሲስካን ሰዲርካን፡ ልዑላውነት ኤርትራ ደፊርካ ፡ ንህዝቢ ኤርትራ ኣምበርኪኸካ፡ ብወያነቲ ዝዘወር ፡ ዝበልካዩ ዘተግብር ፡ ስማዊ መንግስቲ ኣብ ኤርትራ ተኸልካ ፡ ብስምን ዋጋን ኢትዮጵያን ኢትዮጵያውያን ኣፍደገ ባሕሪ እትውንን ረፖብሊክ ዓባይ ትግራይ ምምስራት ፡

- ብኸቲር ጽልእን ቅንእን ዝተቐነዩ ኩነተ-ኣእምሮ መራሕቲ ወያነ፡ ንህዝቢ ኤርትራ ብሓይሊ ከንንበርክኹ ንኸእል ኢና ካብ ዝብል ዘይጭበጥ ሕልሚ ተበጊሶም ዘይገበርዎን ዘይበልዎን የለን ፡
- እዙ ክልተ ዓመት ዝገበረ ሽግር ኣብ ሓጺር እዋን ክንፈትሖ ኢና ፡
 - ጸላእን ፈታውን ዝፈልጦ ምድላዎት ጌርና ኣለና ፡

ጠንቂ ግጭት ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን

- አስመራ ከንኦቲ ኢና :
- ምቁራጽ ተጻብኦ ብምሕሳም “ እና ተውጋእና ንዝቲ : እና ዘተና ንዋጋእ ” :

ብመራሕቲ ወያነ ኣብ ልዕሊ ኤርትራን ህዝባን ዝተፈጸመ ታሪኻዊ ባደል

- ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ራዕድን ሽቦራን ንምእታው ብኤርትራን ከቢድ ብረትን ደብዳብ ምክያድ
- ምስንግ ኤርትራውያን ኤርትራዊ መበቐል ዘለዎም ካብ ኢትዮጵያ :
- ኣስከሬን ስውኣት ካብ መቓብር ፍሒርካ ምድርባይ (ኣብን ኤርትራውያን ምስባር)
- ኣብ ዝኣተውዎ መሬት ኤርትራ ስቪላውን መንግስታውን ትካላት ምፍራስ :
- ንብረት ህዝቢ ምዝራፍ :

ብወገን መንግስቲ ኤርትራ :

መንግስቲ ኤርትራ ጉዳይ ዶብ ብኣይሊ ብረት ዘይኮነ : ብሰላማውን ሕጋውን መንገዲ ጥራይ ክፍታሕ ስልዝኣምን : ደድሕሪ መራሕቲ ወያነ ከበሮ ህውከት ክድስቕ : ኣብ ዝተኣገዱ ሓዊ ነዳዲ ክንስንስ ኣይመረጸን :

በዚ መሰረት ካቢና ሚንስትራት መንግስቲ ኤርትራ ብ14 ግንቦት 1998 ነቲ ረጽሚ ንምህዳእን : ነባሪ ሰላም ንምርግጋጽን 5 ነጥብታት ዝሓዘ እማመ ኣቕረበ :-

- ⊙ መንግስቲ ኤርትራ ዝኾነ ይኹን ናይ ዶብ ዘይምርድዳእ : ብሰላማውን ሕጋውን መንገዲ እምበር : ብኣይሊ ከም ዘይፍታሕ ኣረጋጊጹ ስለዝፈልጥን ዝኣምንን : ስነሞኅት-ኣይሊ ይኹንን:
- ⊙ ኣከራኸርቲ ዝበሃሉ ቦታታት ንግዚኡ ካብ ህላወ ናይ ክልትኤን ዕጡቓት ሓይልታት ነጻ ኮይኖም ክጸንሑ : ትግባረ ናይዚ ምርድዳእ ብውሕስነት ሸምጋሊ ኣካል ክረጋገጽ :
- ⊙ እቲ ጉዳይ ከይኣተግባብኻ ብተግዛብነትን ሸምግልናን ሳልሳይ ኣካል ብዝሳተፎ ብዘተ ክፍታሕ : ቅቡል እንተዘይኮይኑ ከኣ ናብ ዳንነት ክቐርብ :

ነቲ ዝነብረ ዓቃል ኣተሓሕዞ ዘረጋግጽ ካብ ወግዓዊ መደረታት መንግስቲ ኤርትራ:-

- ⊙ " ካብ ቋንቋ ምህዳድን ሓይልን ወጻእና ብዓቕልን ልዝብን ከይተሓለልና ክንስርሕ ኢና " (ፕረስደንት ኢሲያስ ኣፈወርቂ 24 ግንቦት 1998) :
- ⊙ " ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩንታት ካኣ : እታ ናይ መጀመርያ ጥይት ክንትኩስ ኣይኮናን "

ተበግሶ ሰላም ውድብ ሓድነት ኣፍሪቃ :- (ጽማቕ ሰነዳት ው.ሓ.ኢ.)

ወተሃደራዊ ረጽሚ ኣብ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ካብ ዝተጋህደሉ እዋን ኣትሒዙ ው.ሓ.ኢ (ውድብ ሓድነት ኣፍሪቃ) ብመሰረት ትሕዝቶ መንፈስን ቻርተር ናይቲ ውድብ ነቲ ረጽሚ ብቁልጡፍ ንምፍትሑ ዝተወሰዱ ተበግሶታት :

- ባይታ ንስምምዕ ውድብ ሓድነት ኣፍሪቃ ሰነ 1998
 - ክልቲኦም ወገናት ተጻብኦታት ብህጹጽ ደው ክብል ቃል ይኣተዉ :
 - ብኣሃዱ ካርታ ው.ሕ.ሃ. ክኢላታት ካብ ው.ሓ.ኢ ዶብ ናይ ምሕንጻጽን ኣብ ባይታ ናይ ምምልካትን መስርሕ ንምቕልጣፍ ሰራዊት ክልቲኡ ወገን ካብ ዶብ ይስሕብ :
 - መበቐል ናይቲ ግጭት ምእንቲ ክፍለጥ ናይ 6 ግንቦት ፍጻመን ናይ ሓምለን ነሐሰን 1997 ፍጻመታት ምምርማር :
- ኣገባብ ኣተገባብራ ባይታ ንስምምዕ ሓምለ 1999 ዓ.ም.

ጠንቂ ግጭት ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን

- ተጽብኦታት ምስ ኣቋረጸ ብኡ ንብኡ ምፍንታት ሰራዊት ይፍጸም ፡
- ምፍንታት ሰራዊት ብዝኾነ ይኹን መንገዲ ንዋንነት ናይዚ ዝተጠቐሰ ቦታታት ዘረጋግጽ ኣይኮነን ፡ ዋንነት ናይዚ ቦታታትዚ ድሕሪ ምሕንጻጽን ምምልካትን ዶብ ኣብ ባይታ ስለዘረጋግጽ ፡
- ክልቲኦም ወገናት ወግዓዊ ናይ ተኹሲ ምቁራጽ ስምምዕ ይፍርሙ ፡

• ባይታ ንስምምዕ ኣገባብ ኣተገባብርኡን ንምትግባሩ ዝወጸ ተክኒካዊ ቅጥዕታት ነሓሰ 1999

- ክልቲኦም ወገናት ብውድብ ሓድነት ኣፍሪቃ ዝቐረበ ባይታ ንስምምዕን ኣገባብ ኣተገባብርን ተክኒካዊ ቅጥዕታት ከም እንኮ መፍትሒ ንግርጭታቶም ይቐበልዎ ፡
- እዋናዊ ኣቦ መንበር ው.ሓ.አ. ምስ ዋና ጸሓፍቲ ው.ሃ.አ.ን ው.ሓ.አ. ብምምያጥ ሓደ ዘይሻራዊ ኮሚሽን የቐውም ፣ ዕማሙ ከኣ ምፍንታት ክልቲኡ ሰራዊታት ፣ ሰራዊት ኤርትራ ናብቲ ቅድሚ 6 ግንቦት 1998 ዝነበሮ ከምለስ ፣ ሰራዊት ኢትዮጵያ ድማ ናብቲ ቅድሚ 6 ለካቲት 1999 ዝነበሮ ከምለስ ፡

• ስምምዕ ምቁራጽ ተጽብኦ 18 ሰኔ 2000 ዓ.ም.

- ምቁራጽ ተጽብኦታት ኣብ መንጎ ክልቲኤን ሃገራት ፡
- 25 ኪሎ ሜተር ኣብ ወሽጢ መሬት ኤርትራ ሰራዊት ዓቃብ ሰላም ክቐውም ፡
- ብመሰረት መግዛእታዊ ውዕላትን ፣ ኣህግራዊ ሕግታትን ፣ ኣብ መንጎ ክልቲኤን ሃገራት ዶብ ምስኣል ፡

• ኣጠቓላሊ ስምምዕ ሰላም 12 ታሕሳስ 2000 ዓ.ም.

- ኣብ መንጎ ክልቲኤን ሃገራት ተጽብኦ ከብቅዕ
- ክልቲኦም ወገናት ኣብ ጊዜ ናጽነት ዝነበረ ዶብ፡ ብመሰረት መራሕቲ ሃገራት ኣፍሪቃ ኣብ ኣኼባ ኣፍሪቃ 1964 ዓ.ም. ዘሕለፍዎ ውሳኔ ቁጽሪ (AHG/RES/161) ከምዘኸብሩ ኣረጋጊጸም ፡ በዚ ድማ ዶብ ብመሰረት መግዛእታዊ ውዕላትን ኣህጉራዊ ሕግታትን ይውሰን ፡
- ክልቲኤን ሃገራት ብሓሙሽተ ኣባላት ዝቐመ ኮምሽን ክቐውም ተሰማሚዖን ፡ ዕማም ናይቲ ኮምሽን ብመሰረት ናይ 1900 , 1902, 1908 መግዛእታዊ ውዕላትን በዚ ዝምልከት ኣህጉራዊ ሕግታትን ነቲ ዶብ ምስኣልን ምምልካትን ይኸውን ፡ ኣብዚ መዳይዚ ኣሃዱ ካርታ ው.ሕ.ሃ. ኣድላዩ እንተኾነውን ካልኦት ክኢላታት ይተሓጋገዙ ፡ እዚ ኮምሽን ካብዚ ሕጋዊ ኣገባብን ሕጋዊ ሓላፍነትን ወጻኢ ፡ ዝኾነ ይኹን ውሳኔ ክወስድ መሰል የብሉን ፡
- ውሳኔታት ናይዚ ኮሚሽን ናይ መጨረሻታን ቀያድን ኢዩ ፡

ሽዱሽተ ወርሒ ድሕሪ ስምምዕ ምቁራጽ ተጽብኦታት፡ ክልቲኤን ሃገራት ኣጠቓላሊ ስምምዕ ሰላም ተፈራሪመን፡፡ ብወገን ኤርትራ ፕረስደንት ኢሲያስ ኣፈውርቂ ክፍርም ከሎ ብወገን ኢትዮጵያ ቀዳማይ ሚንስተር መለስ ዘናዊ ፈሪሙ ፡

ነዚ ሰንድ ከም መሰኻኸር ኮይኖም ዝፈረሙሉ፡-

- 1^ይ ፕረስደንት ኣልጆሪያ ነበር ዓብደልዓዚዝ ቡተፍሊቃ ፡
- 2^ይ ዋና ጸሓፊ ው.ሕ.ሃ. ነበር ኮሬ ኣናን ፡
- 3^ይ ዋና ጸሓፊ ው.ሓ.አ ነበር ሳልም ኣሕመድ ሳልም ፡
- 4^ይ ሚንስተር ወጻኢ ጉዳያት ኣመሪካ ነበር ማድሊን ኦልብራይት ፡

ጠንቂ ግጭት ደብ ኤርትራን ኢትዮጵያን

5^ኛ ልኡኽ ኤውሮጳዊ ሕብረት ነበር ሪፖ ሰሪ :

ብኢጋጣሚ አጠቃላሊ ስምምዕ አልጀሪስ መራሕቲ ክልቲኤን ሃገራት ዘስምዕዎ መደረ :

መደረ ክቡር ፕረስደንት ሃገረ ኤርትራ አቶ ኢሲያስ አፈወርቂ:-

ኣብዚ ሎሚ መዓልቲ ትኣኪብና፡ ኣብ ቅድሚ ሃብይቲ መራሕቲ ኣፍሪቃን ክቡራት ኣህጉራውን መሻርኽትናን ተማእዛዝነትና ምሉእ ነባርን ሰላም ከነረጋግጽ ከሎና ሓጎስ ይስመዓኒ ፡ ንድሕሪት ተመሊሰ ኣብዚ ዝሓለፈ ክልተ ዓመታት ብዛዕባቲ ኣብ ልዕሊ ህዝብታትና ዝወረደ መከራን ንዞባ ዘዕነወን ዓቢ ሽግር ክዛረብ ፍረ ስለዘይብሉ ኣብኡ ክምለስ ኣይደልን እዩ ፡ ናይ ብሓቂ ንዓይ ጽቡቕ ኣይኮነን ፡ ብዝኾነ እዚ ጉዳይዚ ኣብዚ ሎሚ ንፍርሞ ንመግዛእታዊ ደብ ዘኸብር ሕጋውን ሰላማውን ኣገባብ ዘጠቓለለ ስምምዕ ሰላም ፍታሕ ክረክብ ኢዩ ፡ ከምኡውን ነቲ ከም ጉዳይ ካሕሳን ሓላፍነት ናይቲ ግጭት ዝኣመሰለ መሰረታዊ ባኢታታት ክፈትሕ ኢዩ ፡ ብወገንና እቲ መሰረታዊ ጉዳይ እንርእዮ ክልቲኦም ወገናት ንቀንዲ ውዕል ውድብ ኣፍሪቃን ቅዱስ መትከላቱን ብዘይግህስ ኣገባብ ኣብ ቅድሚ ሃገራት ኣፍሪቃን ህዝብን ሓላፍነቶም ክስከሙ ከምዘለዎም ኢዩ ፡ ናይዚ እዋን ብድሆን ክልቲኡ ሓው ህዝብታት ክሰምዖ ዝጽበዮ ዘሎን እቲ ትሰፍው ምትሕግጋዝ ናይ ክልቲኦም ጎረባብቲ ሃገራት ዘበራብር ነባሪ ሰላም ምርግጋጽ ምኽባርን ኢዩ ፡

"ንሕና ኩሉ ጊዜ ከም ጎረባብቲ ብሓባር ንምንባር ሕጉሳት እምበር ግዱዳት ኣይኮናን" ፡
በዚ መንፈስዚ ከኣ ኤርትራ ዝሓለፈ መሪር ኩነታት ተፈቂሱ ክልቲኡ ኣሕዋት ህዝብታት መጻኢ ሰላምን ትሰፍው ሂወትን ክረክብ ዘለዎ ልዑል ድሌት ኣብዚ ዕዘዝ ኣጋጣሚ ተረጋግጽ ፡ ኣብ መደምደታ ከኣ " ነቶም ስምምዕ ሰላም ብምርግጋጽ ናይ ብሓቂ ዕውታት ዝኾኑ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ዮሃና ይብል " ፡

መደረ ቀዳማይ ሚንስተር መልሰ ዜናዊ:-

ሎሚ ንሕና ብኢጋጣሚ ምፍርራም ስምምዕ ሰላም ኣብ ሞንጎ ፈደራላዊት ኢትዮጵያን ሃገረ ኤርትራን ኣብዚ ተጋቢእና ኣሎና ፡ እዚ ብኸልቲኦም ተቐባልነት ዝረኸበ ስምምዕዚ ውጽኢት ናይ ነዊሕ ኣድካሚ ዘተ ኢዩ ፡ ብምቕጻል እዚ ስምምዕዚ ዓቢ ዓወት ናይቲ ኣብ ትሕቲ ው.ሓ.ኣን መሻርኽቱ ኣመሪካውያን ፡ ኣውሮጳውያን ኮይኑ ክኸይድ ዝጸንሐ መስርሕ ሰላም እዩ ፡፡

ዘለኣለማዊ ክብርን ዝኸርን ንጀጋኑ ሰማእታትና ፤
ወትሩ ዓወት ንሓፋሽ ፤

ኣብ 3^ኛ ክፋል የራኽበና
ተዳለወ ብደበሳይ ነባራይ ፡